

HOOFDSTUK 4

DE FILE ALS ALIBI

INLEIDING

De file die op 23 september 1999 rond 20.10 uur bij Harderwijk stond en waarover Louwes aan de politie allerlei details wist te vertellen, is wellicht Louwes' sterkste argument voor zijn onschuld. Deze file is niet op de radio gemeld. De ANWB en het Traffic Information Center registreerden alleen een file bij Harderwijk van 21.00 uur tot 21.37 uur.¹ Een collega van Louwes, die even na 21.00 uur in een file tussen Harderwijk en Nunspeet was terechtgekomen, heeft niet – zo blijkt uit zijn proces-verbaal – met Louwes over de file gesproken. En Louwes had geen toegang tot het logboek van wegwerkzaamheden aan de A28, de bron waaruit de politie haar kennis over die file van 20.10 uur kreeg. Dus *hoe wist* Louwes van die 20.10 uur file bij Harderwijk op 23 september 1999?

Want die file stond er wel, dat garanderen de verkeersintensiteitscijfers. De kans op zo maar goed gokken is uiterst klein. Louwes moet dus zeer, zeer waarschijnlijk *uit eigen ervaring* van die file *geweten* hebben. Maar als hij om 20.10 uur in de buurt van Harderwijk in een file stond, kan Louwes om 20.36 uur onmogelijk in of in de buurt van Deventer gebeld hebben. Van Harderwijk naar Deventer is een dikke vijftig minuten rijden. Dus, zeer, zeer waarschijnlijk belde Louwes vanaf de A28 en was hij op weg naar huis. Niks geen Deventer-escapade, alleen een irritante file. Aldus het *File Argument* in een notendop.

Het OM, maar ook Peter R. de Vries en Bas Haan zien dat anders. Voor hen staat vast: de file is een smoesje. Louwes wist van de file, zeker, maar hij had die kennis van iemand anders of van een ander tijdstip. Het zijn niet de minsten die de bewijswaarde van de file betwisten.

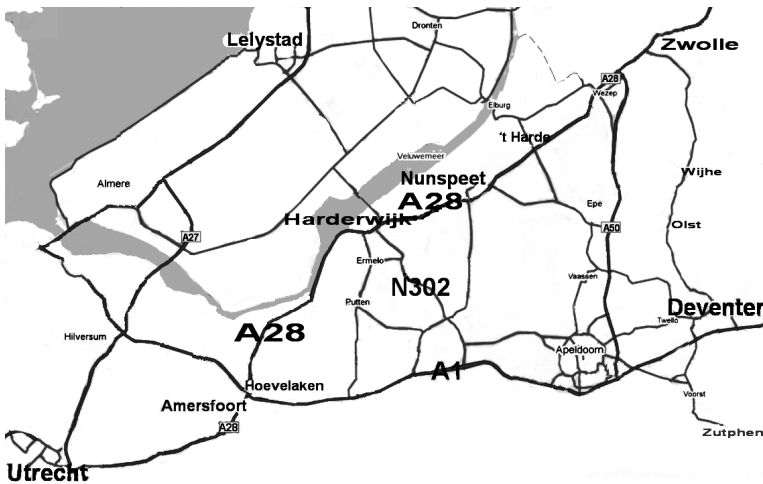
Opmerkelijk is dat in de eerste fase van het proces tegen Louwes het File Argument geen rol speelt. Pas in de pleitaantekeningen voor het gerechtshof in Arnhem, in december 2000, meer dan een jaar na de eerste verhoren van Louwes, presenteert de advocaat het argument, en dan nog in een sterk uitgekledede variant en zonder overtuiging.

Sterker, tot december 2000 wordt sowieso weinig over de file bij Harderwijk gepraat. En als Louwes de file noemt, is het om te verklaren waarom hij de afslag naar Lelystad in Harderwijk heeft gemist. Niemand, ook de verdediging niet, voerde de file op als een alibi dat aantoonde dat Louwes om 20.36 uur niet in Deventer was, maar – zeer, zeer waarschijnlijk – op de A28 *moet* zijn geweest.

De Zwolse officier noemt in haar requisitoir de file überhaupt niet. Wellicht was ze zo zeker van de locatie van het telefoontje van 20.36 uur (ergens in Deventer) dat ze meende niet op de file in te hoeven gaan. Uit hoofdstuk 1 weten we dat er op 23 september 1999 een atmosferische conditie van superrefractie heerste waardoor het telefoontje van 20.36 uur vanaf de A28 gepleegd *kan* zijn. We hebben ook gezien dat vanwege die superrefractie het veld van de 14501 op de A28 rond Nunspeet waarschijnlijk het sterkste veld was en we kunnen ook uitrekenen dat Louwes in die tijd in die buurt zou zijn geweest, wanneer hij vanuit Utrecht naar huis was gereden. De zekerheid van de officier kunnen we niet langer delen. Louwes kan zeer wel in de file hebben gestaan. De betekenis van de file moet dus opnieuw bestudeerd worden.

HET VERHAAL VAN LOUWES

Louwes geeft aan dat hij op de avond van 23 september naar Utrecht is gereden om daar een cursus te volgen; of preciezer, om daar zijn handtekening te zetten op de presentielijst van een cursus die permanente-educatiepunten voor zijn baan opleverde. Hij was omstreeks 19.00 uur in het Jaarbeursgebouw. Na de presentielijst te hebben getekend, koffie te hebben gedronken en een brochure over de lezing te hebben meegenomen, loopt Louwes terug naar zijn auto in de Groenendaalstraat, zo'n tien minuten lopen. Tussen 19.15 uur en 19.30 uur verlaat hij Utrecht via de Europalaan.

Op de A12 volgt hij de richting Lunetten en rijdt vervolgens over de A28 via Amersfoort, Hoevelaken, Harderwijk, afslag 't Harde naar Lelystad. Hij neemt niet wat *nu* de snelste weg is, de A27 via Hilversum. In 1999 werd er hard aan die weg gewerkt. Zowel in Utrecht (koopavond) als op de autosnelweg was het heel druk geweest. Ter hoogte van Harderwijk, daar 'waar rechts van de weg een nieuwe woonwijk begint', raakte hij in een file. 'Het verkeer werd gemaand op één rijbaan te gaan rijden'. Vervolgens 'werd het verkeer over de vluchtstrook geleid, dit vanwege wegwerkzaamheden'. Er was daar ook 'nog een voorval geweest met een vrachtauto die de linkerrijbaan had dichtgegooid'. De opzet van de chauffeur was geweest 'om andere automobilisten (die wilden voor kruipen) te

dwingen naar de aangegeven rijbaan te gaan'. Louwes had ook zelf aan dit 'spelletje' meegedaan. 'We reden met drie auto's bumper aan bumper achter een vrachtwagen half op de weg om achteropkomend verkeer tegen te houden'. En zo was het geschied dat Louwes 'zijn aandacht niet bij de weg had gehad en de afslag Lelystad bij Harderwijk had gemist'. Louwes rijdt door op de A28, maar voor hij bij 't Harde afslaat naar Lelystad, belt hij om 20.36 uur, ergens tussen Harderwijk en 't Harde, mevrouw Wittenberg. Zo luidt zijn relaas.²

Misschien heeft hij meer verteld. Verhoren die uren duurden, werden in een paar paragrafen politie-Nederlands samengevat. Maar hier zullen we het mee moeten doen.³

Louwes komt rond 20.10 uur in de file bij Harderwijk

Louwes geeft zelf geen tijd wanneer hij in de file zou zijn geraakt, maar zijn verhaal geeft wel een tamelijk nauwkeurige indicatie.

Even voor 19.00 uur in het Jaarbeursgebouw aangekomen, verlaat Louwes na koffie te hebben gedronken Utrecht tussen 19.15 uur en 19.30 uur via de Europalaan. Dat is vier kilometer door Utrecht op een donderdagavond, de koopavond. Louwes vertelt dat hij doorgaans een uur deed over de afstand Utrecht naar zijn huis in Lelystad. De Google-routeplanner geeft vanaf zijn parkeerplaats ook precies één uur aan voor die rit over de A28. In die telling is het tot de afslag Harderwijk 39 minuten rijden. Met enige vertraging voor de koopavond-drukke en de drukke rondom Utrecht meegerekend, komt Louwes dan tussen 20.00 uur en 20.15 uur in de file bij Harderwijk terecht. Een vertrektijd van 19.15 uur lijkt aan de vroege kant. Alleen al het gebouw verlaten en teruglopen kost ruim vijftien minuten. Louwes zal dus waarschijnlijk eerder rond 20.10 uur dan om 20.00 uur in de file zijn terechtgekomen.

Terzijde: deze tijdsaanduiding laat zich ook rijmen met de plaats waarvandaan Louwes, volgens de argumentatie van hoofdstuk 1, gebeld zou hebben (de bocht rond Nunspeet, 14 km na het viaduct in Harderwijk) en de vertraging door de file die de wegwerkplanner van Rijkswaterstaat voor de file bij Harderwijk berekent, namelijk 20 minuten.⁴

Het bestaan van de file bij Harderwijk rond 20.10 uur boven elke twijfel bevestigd
De Arnhemse AG heeft grote vraagtekens gezet bij het bestaan van een

file bij Harderwijk rond 20.10 uur. Dit is opmerkelijk omdat het dossier zelf op verschillende plaatsen verkeersinformatie bevat die het bestaan van een file bij Harderwijk rond 20.10 uur bevestigt.⁵

(i) Klok, besteksadministrateur van Rijkswaterstaat, noemt een breedtetransport van 20.00 uur op 23 september 1999 en de bijhorende file

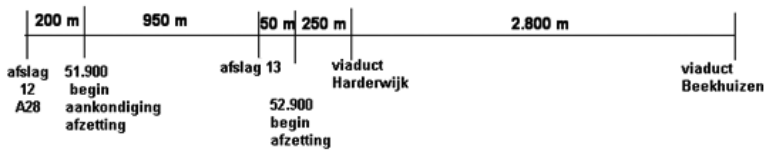
Op 25 november 1999 wordt Klok, besteksadministrateur van Rijkswaterstaat, verhoord. In het logboek van wegwerkzaamheden tussen Harderwijk en Nunspeet ziet hij dat in de nacht van 23 op 24 september 1999 tussen Harderwijk en Nunspeet door wegenbouwer Koop Tjuchem aan de A28 is gewerkt. Vanaf Harderwijk richting Zwolle is na 19.10 uur een afzetting geplaatst. Het verkeer is daarbij over de vluchtstrook geleid. Rond 20.00 uur is toen ‘een breedtetransport gepasseerd van 4,25 meter’. Om dit transport te laten passeren, moesten de ‘baakschilden verschoven worden’. ‘Gezien de ervaringen, zo zegt Klok, ontstaat dan een file’. Bij het doorlaten van een breedtetransport ‘vindt altijd een verkeersopstopping plaats met filevorming’. Het feit dat deze file niet door de ANWB vermeld is, zegt niets, omdat zo’n file noch door Rijkswaterstaat noch door de wegenbouwer wordt doorgegeven. Voor de politie is de conclusie duidelijk: ‘Omstreeks 20.00 uur is een breedtetransport gepasseerd van 4,25 meter waarbij file is ontstaan’.⁶

(ii) Hiemstra, assistent-uitvoerder van wegenbouwbedrijf Koop Tjuchem, bevestigt het breedtetransport

Dit breedtetransport van 20.00 uur zelf wordt bevestigd door Hiemstra, de ‘assistent-uitvoerder van wegenbouwbedrijf Koop Tjuchem’ dat op 23 september bij ‘de asfalteringswerkzaamheden aan de A28 tussen Harderwijk en Nunspeet’ betrokken was. Hij vertelt dat het breedtetransport ‘bij het viaduct Beekhuizen heeft stil gestaan omdat de vluchtstrook daar smaller is’. De ‘kegels moesten worden verplaatst’.⁷

Deze processen-verbaal maken deel uit van het dossier. Ze zitten niet ergens verstopt. Nagenoeg aan het begin van dat dossier worden beide verklaringen in het zaakdossier genoemd.⁸ Het is dan ook opmerkelijk dat de Arnhemse AG in haar requisitoir stelt: ‘De verklaring van heer Louwes over de file stemt niet overeen met de verkregen verkeersinformatie’. Het is meer dan opmerkelijk, het is een simpele leugen.

(iii) *Verkeersintensiteitsgegevens en logboek samen impliceren file rond 20.10 uur*
 Hiemstra noemt in zijn proces-verbaal ook de mogelijkheid dat al vanaf 19.10 uur door het plaatsen van de afzetting ‘een file is ontstaan omdat het verkeer van twee rijstroken naar één werd geleid’. Waar die afzetting begon, valt uit zijn logboek af te lezen. Dat is bij hectometerpaal 52.900, vijftig meter voorbij de afslag Lelystad bij Harderwijk (afslag 13 richting Zwolle), de afslag die Louwes gemist zou hebben. Een kilometer daarvoor stond de eerste aankondiging van de afzetting. (Dat was 200 meter na afslag 12). Het viaduct ligt ongeveer 250 meter na de afzetting.

Om 19.10 uur, toen begonnen werd met het plaatsen van de wegbakens, was de verkeersintensiteit 2433 personenauto-equivalenten per uur. (Hierbij geldt een vrachtauto voor 1,8 personenauto). De capaciteit van een vluchtstrook is volgens Rijkswaterstaat 1350 personenauto-equivalenten, of minder. Vanaf 19.10 uur is dus de capaciteit van de door de wegenbouwers ingezette vluchtstrook veel te klein. Er zal onvermijdelijk een file ontstaan.⁹

Om 20.10 uur is de intensiteit van het verkeer gedaald tot 1682 personenauto-equivalenten. Maar vanwege de nog steeds te kleine capaciteit van de vluchtstrook zal de file tot dat tijdstip zijn blijven groeien. Tot die tijd kwamen er meer auto's bij dan er via de vluchtstrook afgevoerd werden. Ook daarna zal de file nog gegroeid zijn. Pas rond 21.00 uur is de verkeersintensiteit zodanig (1272 personenauto-equivalenten) dat de aanvoer van auto's kleiner is dan de capaciteit van de vluchtstrook.¹⁰

Toen Louwes tegen 20.10 uur in de buurt van Harderwijk kwam, moet hij dus op een file zijn gestoten. De bestaande verkeersintensiteit was al een uur groter dan de bestaande wegcapaciteit (de vluchtstrook). Vanwege de verkeersintensiteit moet – zo leg ik straks uit – die file langer dan twee kilometer zijn geweest. De file is pas rond 21.00 uur gemeld, nadat een ongeluk in de file was gebeurd. De file was op dat moment 3 kilometer.¹¹

HET FILE ARGUMENT – GOKKEN OF WETEN?

Volgens de gegevens van de Korps Landelijke Politie Dienst (KLPD) was er in heel 1999 bij Harderwijk op de A28 slechts één avondfile van twee kilometer of meer, en wel op 23 september. Die file wordt om 21.03 uur voor het eerst op de radio gemeld. We weten *nu* uit de verkeersintensiteitscijfers dat er bij de afslag Lelystad in Harderwijk al langer een file stond. Maar hoe presteerde Louwes het eind november 1999 om een *correcte verklaring* over de file van 20.10 uur af te leggen, die niet eens uit het – voor Louwes ontoegankelijke – logboek van Rijkswaterstaat valt af te leiden?

Er zijn twee mogelijkheden. Óf Louwes pretendeerde de kennis van een file te hebben zonder die kennis ook te hebben; hij gokte en had geluk. Óf hij wist waarlijk van die file. Dit laatste kan weer op twee manieren: hij wist van de file óf omdat hij zelf in die file had gestaan óf omdat hij van een ander over die file had gehoord. Er was in elk geval *geen publieke bron* die die file van 20.10 uur vermeldde.

Gegeven het Gok-scenario is de kans dat hij een correcte verklaring zou afleggen uiterst klein. Louwes gokt niet alleen op:

(i) Een file

(ii) Plaats: op de A28 bij Harderwijk, afslag Lelystad

(iii) Dag: op 23 september 1999

(iv) Tijdstip: rond 20.10 uur

Binnen het Gok-scenario gokt Louwes ook nog eens op vijf andere punten; vijf punten waar hij er ook naast kan zitten.

(v) *De file werd veroorzaakt door wegwerkzaamheden*

Louwes vertelde aan de politie dat de file door ‘wegwerkzaamheden’ werd veroorzaakt. Er was een wegafzetting met een aankondiging en geleiding naar de vluchtstrook. Voor avondfiles zijn er echter ook vele andere oorzaken. In de statistieken noemt de KLPD naast files door wegwerkzaamheden ook kijkfiles, files ten gevolge van een avondknelpunt, files door weersomstandigheden (mist, gladheid), door een ongeval, door hoge intensiteit buiten de spits en door sportevenementen. Voor de jaren 1995 tot en met 2001 was volgens hun statistieken het percentage avondfiles ten gevolge van wegwerkzaamheden 14% van alle avondfiles.¹²

(vi) Het verkeer werd over vluchtstrook geleid

Louwes vertelde aan de politie dat ‘het verkeer over de vluchtstrook werd geleid’. Dat is weliswaar nu en dan zo, maar lang niet altijd. Vaak kan er nog over één rijstrook van de weg worden gereden. Soms wordt ook de hele weg verlegd. Bij Rijkswaterstaat meent de ter zake deskundige dat in ongeveer 10% van de files door wegwerkzaamheden het verkeer alleen over de vluchtstrook wordt geleid.¹³

(vii) Nabij die afslag ligt de bottleneck van de file

Louwes vertelt dat hij de afslag Lelystad miste door bumper aan bumper te rijden en op het verkeer ter linkerkant te letten. Toen het verkeer in één baan was terechtgekomen, en hij weer aandacht voor de afslag kreeg, was het te laat om af te slaan. Daarmee committeert hij zich tot het standpunt dat de bottleneck van de file nabij de afslag Lelystad bij Harderwijk lag.

(viii) Er was reeds een wegafzetting vóór de afslag Harderwijk/Lelystad op A28

Het verhaal van Louwes impliceert dat er reeds een wegafzetting was vóór de afslag Lelystad in Harderwijk. Het “spelletje” van bumper aan bumper rijden, na de eerste borden van vooraankondiging van de afzetting, speelde zich vóór de afslag af.

(ix) De file was zo'n drie km

Louwes vertelde dat hij ter hoogte van Harderwijk, daar ‘waar rechts van de weg een nieuwe woonwijk begint’, in een file raakte.¹⁴ Dat moet de woonwijk Drielanden zijn, zo meldt Sterrenburg aan J.J.R. Heinen. Deze wijk ligt zo'n drie kilometer voor het viaduct Harderwijk.

Volgens het Gok-scenario gokte Louwes, op goed geluk en zonder enige kennis van zaken, op al deze negen punten. Daarmee nam Louwes-de-Gokker vanwege al deze gedetailleerde verklaringen enorme risico's. Louwes blijkt echter op alle punten een correcte verklaring af te leggen.

Het logboek en de verkeersintensiteitscijfers garanderen dat er om 20.10 uur bij de afslag Lelystad op 23 september 1999 een file stond, veroorzaakt door wegwerkzaamheden. Dit ondersteunt de beweringen (i), (ii), (iii), (iv) en (v).

Dat het verkeer alleen over de vluchtstrook reed, zeggen zowel Klok en Hiemstra, beiden op de hoogte van de wegafzetting.¹⁵ Dit bevestigt (vi).

We weten uit het logboek waar de bottleneck van de file lag (de plaats waar de afzetting begon) en waar de wegbebakening begon. Dit bevestigt (vii) en (viii).

Een berekening van de file op basis van de verkeersgegevens uit 1999, extrapolaties van latere jaren en de wegwerkplanner van Rijkswaterstaat vindt als lengte van de file rond 20.10 uur: 2,1 tot 2,8 kilometer.¹⁶ Geschatte duur: 20 minuten. De implicatie uit Louwes' vage aanduiding van de lengte van de file (ix) is hiermee te rijmen. Om 21.00 uur meldt de ANWB een lengte van 3 kilometer.

Uitgaande van het Gok-scenario, waarin Louwes niets van de file afwist, had Louwes-de-Gokker slechts een zeer, zeer kleine kans om op alle punten een correcte verklaring af te leggen. Toch bleken al zijn verklaringen correct. Als gokker zou Louwes grenzeloos geluk gehad moeten hebben.

Binnen het Gok-scenario moet Louwes-de-Gokker zich ervan bewust zijn geweest dat hij een zeer grote kans liep een verkeerde voorspelling te doen. Daar komt nog bij dat Louwes-de-Gokker niet alleen op de hoofdzaken gokte, hij nam ook nog eens extra risico's door in feite overbodige details aan zijn verhaal toe te voegen. Met die extra risico's creëerde hij een bijna-zekerheid dat hij als leugenaar door de mand zou vallen, en dan nog wel als leugenaar over zoiets belangrijks als een alibi. Wanneer je alibi een bewuste leugen blijkt te zijn, heb je – in OM-jargon – veel uit te leggen. Simpel gezegd, dan hang je. Hoe kan iemand zo zonder reden tegen zijn welbegrepen eigenbelang in gaan?

In het *alledaagse leven* wordt uit het voorgaande geconcludeerd dat de kans dat Louwes goed zou gokken, verwaarloosbaar klein is. Die kans mogen we redelijkerwijs negeren. Niemand heeft zoveel geluk, en niemand loopt zóveel onnodige risico's die dwars tegen zijn welbegrepen eigenbelang ingaan. Louwes moet daarom (zeer, zeer waarschijnlijk) van de file geweten hebben. Dit is het *File Argument* in zijn alledaagse uitgewerkte versie.

Grove berekening van de kans dat Louwes op alle details goed gegokt zou hebben
De kans dat Louwes-de-Gokker goed zou gokken, hangt onder andere er vanaf hoe vaak er files in Harderwijk in de avond zijn. Er zijn notoire file-

gevoelige punten op het Nederlandse wegennet. Bijvoorbeeld in de ochtendspits scoort knooppunt Hoewelaken op de A28 goed (3de plaats). Had Louwes op een file bij Hoewelaken in de ochtendspits gegokt, dan had hij een goede kans gehad. Bij Harderwijk, en vooral bij Harderwijk in de avond, heb je weinig files, en zeker weinig files van langer dan twee kilometer. In 1999 was er slechts één zo'n avondfile van meer dan twee kilometer, zo vertellen de gegevens van het Korps Landelijke Politie Diensten, en dat was de file van 23 september 1999.¹⁷

Eén jaar is een povere basis voor een schatting van de kans. Gelukkig heb ik ook de filegegevens voor de jaren 1995, 1996, 1997, de helft van 1998, 2000, 2001 en 2002. Die bevatten geen enkele avondmelding bij Harderwijk. In al deze acht jaren is er slechts één avondmelding bij Harderwijk, en dat is op 23 september 1999. Omdat we niet kunnen uitsluiten dat er in die jaren in Harderwijk een niet-gemelde avondfile is geweest, reduceer ik voor alle zekerheid het totaal tot vier jaren. Dat zijn $4 \times 365 = 1460$ dagen met één avondfile in Harderwijk. Wanneer er op alle dagen van de week een even grote kans op een avondfile was, had Louwes een kans van 1 op de 1460 om goed te gokken. Maar de kansen zijn niet gelijk. De 23ste september was een donderdag en 25% van de avondfiles op de A28 in 1999 vallen op een donderdag. De kans voor Louwes om goed te gokken is daarmee *1 op de 834*.¹⁸

Maar Louwes' verhaal impliceert ook een specifieke tijd in de avond (even na 20.00 uur) en langs de A28 van Hoewelaken tot Zwolle hadden in 1999 de avondfiles een gemiddelde duur van iets minder dan een uur. Zo zijn er van 18.00 uur tot 24.00 uur zes tijdsperiodes waarin files in de avond kunnen vallen. Ongeveer de helft van de avondfiles langs de A28 in 1999 valt in de periode 18.00 uur – 19.00 uur. Voor de periode van 19.00 uur tot 20.00 uur is dat 10% en van 20.00 uur tot 21.00 uur bijna 10%. Louwes-de-Gokker moet het hebben van een file die rond 20.10 uur bij Harderwijk gestaan heeft. Dat wil zeggen, hij moet het hebben van een file die ergens tussen 19.10 en 20.10 uur ontstaan is. Zijn kans daarop is 10%. Omdat er ook files van langer dan een uur zijn, verdubbel ik de kans voor Louwes-de-Gokker (en dus ten gunste van het OM) om de tijd goed te gokken: 20%. De totale kans dat Louwes-de-Gokker goed gokt, is nu *1 op de 4.170*.¹⁹

Louwes voorspelt ook dat zijn file door wegwerkzaamheden is veroorzaakt. Dat is, zoals we al zagen, een zeer specifieke subcategorie van files.

Op basis van de gegevens van het Korps Landelijke Politie Diensten voor 1999 heeft Bas Tutert het percentage files tussen 19 uur en 21 uur op de A28 dat door wegwerkzaamheden wordt veroorzaakt, uitgerekend. Dat is 14%. Daarmee neemt de kans van Louwes-de-Gokker verder af. Zijn kans is nu: *1 op de 29.786*.

Louwes-de-Gokker gokt ook nog dat het verkeer alleen over de vluchtstrook rijdt. De deskundige op dit gebied bij Rijkswaterstaat schat dat 10% van de files vanwege werk aan de weg over de vluchtstrook wordt geleid. Daarmee wordt de kans om goed te gokken voor Louwes-de-Gokker: *1 op de 297.860*. Of in termen van waarschijnlijkheid: 0,000.003.3. Praktisch gezien, een verwaarloosbare kans om goed te gokken.²⁰

HET WEET-SCENARIO

Louwes kan niet gegokt hebben, hij moet van de file geweten hebben. Die conclusie van het File Argument wordt algemeen aanvaard.²¹ De onenigheid begint over de *soort* kennis. Heeft hij de kennis omdat hij in de file heeft gestaan of heeft hij de kennis op een andere manier gekregen? Is het een alibi of niet?

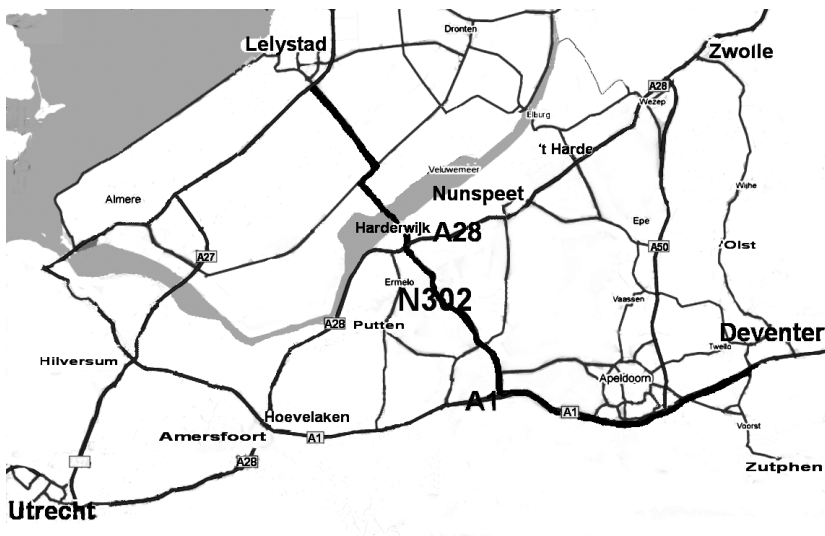
Weten van het alibi zonder er op het juiste moment geweest te zijn

In het Weet-scenario kan de verdachte zijn alibi-kennis uit de eigen ervaring van het moment zelf putten. Maar, zoals we al zagen, de verdachte kan ook op drie *andere* manieren aan kennis van zijn alibi komen. (i) Hij kan zelf *later*, of *eerder*, op de alibi-plaats geweest zijn, en zo aan zijn alibi-kennis komen. (ii) Hij kan toevallig iemand ontmoet hebben die hem de alibi-kennis doorgaf. (iii) Hij kan ook zelf actief op zoek zijn geweest naar een alibi en er één gevonden hebben. In de zaak Louwes zijn alle drie mogelijkheden aan een persoon gebonden. In volgorde van genoemde alternatieven zijn dat Bas Haan, het OM, en Peter R. de Vries. Ik zal hun scenario's nu bespreken.

Louwes weet van de file omdat hij later op de avond, op de terugweg van Deventer, vanaf het viaduct over de A28 de file dan wel de wegwerkzaamheden heeft gezien, aldus Bas Haan

In 2009 schreef Bas Haan *De Deventer moordzaak. Het complot ontrafeld*. Eén van zijn argumenten is dat voor Louwes de file hoe dan ook geen alibi is.

Volgens Haan is Louwes op de terugweg van Deventer via de N302 naar huis gereden. Althans ‘volgens alle geraadpleegde routeplanners is die route over het viaduct over de A28 in Harderwijk de gemakkelijkste route, tussen de plaats van de moord in Deventer en Louwes’ eigen woning in Lelystad’. Rijdend via N302 rijd je ook over het viaduct bij Harderwijk en ‘vanaf dat viaduct is er vrij zicht op de A28 en op wegafzettingen. Of Louwes nu over de A28 reed zoals hij zelf zegt, of dat hij na de moord gepleegd te hebben over het viaduct reed, maakt geen verschil: hij heeft de wegwerkzaamheden in elk geval gezien. Met een alibi heeft dat niets te maken’.²²

Al rijdend kan de Louwes-van-Haan enige seconden vanaf het viaduct in Harderwijk over de A28 uitkijken. Hij ziet zeker iets, maar levert wat hij ziet, informatie over de file of over de wegwerkzaamheden? Om deze vraag te beantwoorden, moeten we een aantal vragen stellen.

Vraag 1: Wanneer was de Louwes-van-Haan klaar met de moord?

Louwes heeft om 20.36 uur gebeld. Hij zou dan volgens het OM ergens in de buurt van de Zwolseweg geweest zijn. Laat hem om 20.40 uur aanbellen. De deur zal volgens het OM-scenario meteen opengaan, omdat mevrouw Wittenberg haar accountant verwacht. Er moet feitelijk vermoord

worden. Dat was hier met een hard voorwerp op het achterhoofd slaan, vervolgens wurgen, verplaatsen en daarna met een mes in de borst steken. De moordenaar heeft een braadpan gezocht en op de zolder gevonden. Die braadpan heeft hij naar de kamer van meneer Wittenberg gebracht. Vervolgens heeft de moordenaar de inhoud van die braadpan doorzocht. Op de braadpan zijn geen vingerafdrukken aangetroffen. De moordenaar heeft de braadpan kennelijk schoon gemaakt voordat hij is vertrokken. Ook in de gang lijken tekenen van de moord te zijn weggepoetst. De gebruikelijke schatting van de moordtijd ligt in de buurt van een uur.²³ Misschien kan een bedreven moordenaar dit echter alles in minder dan zestig minuten afhandelen. Ik neem dertig minuten, de voor Bas Haan meest gunstige schatting. De Louwes-van-Haan verlaat aldus het huis aan de Zwolseweg rond 21.10 uur.

Vraag 2: Hoe lang doet de Louwes-van-Haan erover om op het viaduct in Harderwijk aan te komen?

Google Maps geeft 45 minuten voor een rit van de Zwolseweg 157 over de A1 en de N302 naar het viaduct te Harderwijk. Dit verwaarloost echter de tijd die de Louwes-van-Haan nodig heeft om van het huis aan de Zwolseweg naar zijn auto te lopen. We mogen aannemen dat een moordenaar zijn auto niet voor de deur van zijn slachtoffer parkeert. Reken op een kleine vijf minuten voor lopen en wegrijden. Verder moet de Louwes-van-Haan door Deventer rijden en daar was het koopavond. Laten we op vijf minuten vertraging rekenen. Volgens Deventenaar Hans Meijer is dit veel te weinig, maar laten we het Bas Haan zo gemakkelijk mogelijk maken. Het kost de Louwes-van-Haan dan 55 minuten om vanaf het huis van mevrouw Wittenberg het viaduct te Harderwijk te bereiken. Hij is aldus op zijn vroegst rond 22.05 uur op het viaduct in Harderwijk om vandaar op de A28 neer te zien.

Vraag 3: Kon de Louwes-van-Haan om 22.05 uur vanaf het viaduct een file op de A28 zien?

Eén ding is zeker: de Louwes-van-Haan kan in die tijd geen file zien. Daarvoor is het te laat. Om 21.37 uur was de file opgelost, zeggen de gegevens van de KLPD.

Vraag 4: Kon de Louwes-van-Haan de grote machines van de wegwerkzaamheden vanaf het viaduct zien?

Het logboek vertelt ons dat de wegwerkzaamheden – het leggen van zoab – zich afspeelden vanaf hectometerpaal 55.239 tot hectometerpaal 56.764. Vanaf het viaduct gerekend is dat 2.089 meter na het viaduct (richting Zwolle) tot 3.614 meter na het viaduct.²⁴ De Louwes-van-Haan heeft hier een probleem: na het viaduct is er oostwaarts een bocht in de A28, die vanwege bomen langs de weg het zicht over de A28 verder dan 800 meter onmogelijk maakt.

De bocht in de A28 na het viaduct Harderwijk richting Nunspeet

Louwes, zo stelt Haan met grote stelligheid, ‘heeft de wegwerkzaamheden in elk geval gezien’.²⁵ Voor zien is meer nodig dan stelligheid.

Vraag 5: Hoeveel verkeer was er om 21.55 uur nog op de A28?

Rond 21.55 was de verkeersintensiteit op de A28 bij Harderwijk 1012 personenauto-equivalenten. Het logboek van de wegafzetter geeft aan dat maximaal 90 km per uur op de vluchtstrook gereden mocht worden. Dat zijn gemiddeld 8 à 9 auto’s op het zichtbare stuk van de A28 tot de bocht.²⁶ Bepaald niet een situatie die aan een file doet denken.

Vraag 6: Hoe lang kon Louwes-van-Haan de rijbanen op A28 zien?

Op Google Earth krijg je de indruk van een lang viaduct. En dat is het ook. Het probleem is dat je vanwege de bomen de A28 pas kunt zien op

het moment dat je erboven rijdt. Daardoor is de tijd dat je op de A28 kunt uitkijken, iets minder dan twee seconden.

Vraag 7: Kon de Louwes-van-Haan de wegbakens op de A28 zien?

Laten we ons afvragen wat de omstandigheden waren waaronder de Louwes-van-Haan de wegbakens op de A28 moest zien. Het viaduct ligt hoog boven de weg, richting Lelystad rijdt je op de middelste baan. Zelf zit de bestuurder ook nog eens links op die baan. Daardoor is voor de bestuurder een groot stuk van de A28 rechts buiten zicht. Links is van de A28, met vier rijbanen ertussen, heel weinig te zien.²⁷

Omdat je pas zicht op de A28 krijgt, wanneer je er boven rijdt, ligt de vluchtstrook waar het om gaat, meteen rechts *achter je*. Je ziet de vluchtstrook alleen wanneer je als bestuurder bij het oprijden van het viaduct ogenblikkelijk je hoofd omdraait. Omdat de hele oversteek van de A28 minder dan twee seconden duurt, moet je er zeer gespitst op zijn om de vluchtstrook überhaupt te zien. Dit is overdag, bij daglicht.

Op 23 september 1999 waren om 22.05 uur de condities om de weg te zien een stuk slechter:

- (i) Het was tegen die tijd donker, ongeveer tweeënhalve uur na zonsondergang. Het was dus gewoon nacht.
- (ii) Het logboek van de wegwerkers vertelt ons dat het ‘na ± 21.30 uur’ regende. En niet zo’n beetje ook. Het logboek noemt expliciet wateroverlast waardoor giet-asfalt niet kon worden aangebracht.
- (iii) De ruitenwissers zullen waarschijnlijk heen en weer gezwaaid hebben.
- (iv) De zijruit, waardoor de Louwes-van-Haan de A28 zou moeten zien, biedt bij regenachtig weer slecht zicht.
- (v) Laten we niet vergeten dat de Louwes-van-Haan zelf reed. Hij moest dus rijdend, het hoofd gedraaid, door de zijruit naar de A28 hebben gekeken.²⁸

Op donderdagavond 22 september 2011 even na 22.00 uur heb ik me, *bij mooi weer*, een paar keer over het viaduct laten rijden. Wat je als bijzitter, *als je oplet*, ziet, zijn de koplampen van de auto’s die vanaf Nunspeet aan komen rijden en een paar rode achterlichtjes. De bestuurder zag heel weinig van de weg. Op 23 september 1999 waren om 21.55 uur de omstandigheden voor een rijdende Louwes-van-Haan om iets van de A28 te zien een stuk slechter; zeg maar ronduit beroerd. Het is daarom hoogst, hoogst

onwaarschijnlijk dat in de toestand van regen en duisternis Louwes enige wegbebakening gezien zou kunnen hebben. Zo de Louwes-van-Haan iets van de A28 zag, zal hij enkel de koplampen van auto's komend vanaf Nunspeet en de paar achterlichten gezien hebben.²⁹ Maar een paar rode achterlichten, zo hij die gezien heeft, doen je niet speciaal denken aan een file.

Vraag 8: Kon Louwes iets op de A28 gezien hebben vóór hij op het viaduct reed?

De Louwes-van-Haan kwam op de N302 aangereden. Vanuit vogelvlucht gezien loopt de N302, voordat hij de A28 oversteekt, enige tijd parallel aan de A28. Zou Louwes van het parallelle gedeelte van de N302 iets van de wegbakens of wegfzetting gezien kunnen hebben?

Nee, naast het donker, de regen, de zwierende ruitenwissers, de beregende ruiten, zijn er ook de bomen tussen de N302 en de A28 die het zicht op de A28 onmogelijk maken. En aan de grootte te zien stonden die bomen er ook al in 1999. Vanaf de N302 is van de A28 niets te zien.

De *conclusie* is dat het hoogst, hoogst onwaarschijnlijk is dat de Louwes-van-Haan bij het passeren van het viaduct over de A28 enige relevante informatie over een file van 20.10 uur zou kunnen oppikken. Een weg kan natuurlijk iedereen aan een file doen denken, maar daarvoor behoeft je niet over de A28 te rijden. De vraag is niet wat allemaal aan een file *kan* doen denken; de vraag is of er reden is om te vermoeden dat een oversteek over de A28 de Louwes-van-Haan aan een file van 20.10 uur heeft doen denken. Zo'n reden was er niet. Er was geen file meer, de wegwerkzaamheden waren uit zicht en de kegels op de weg hoogst, hoogstwaarschijnlijk niet te zien. Als Louwes zijn kennis van de file uit eigen ervaring heeft, dan moet dat zijn, omdat hij in die file heeft gestaan.

Nog een vraag over de keuze van de weg

Na een bespreking van al die moeilijkheden om vanaf het viaduct iets van de A28 te zien, ligt er nog een vraag waaraan ik ben voorbijgegaan: hoe zou Louwes eigenlijk vanaf Deventer zijn teruggereisd? Haan schrijft, ongetwijfeld waarheidsgetrouw: 'Volgens alle geraadpleegde routeplanners is die route over het viaduct over de A28 in Harderwijk de gemakkelijkste route, tussen de plaats van de moord in Deventer en Louwes' eigen woning in Lelystad'. Inderdaad geeft Google Maps voor die route

1 uur en 8 minuten, terwijl alternatieve routes in de buurt van 1 uur 20 minuten en 1 uur en 30 minuten zitten. Maar wie garandeert dat Louwes volgens de plannen van een reisplanner gereden zou hebben? Vanaf de Zwolseweg reed Louwes *zelf altijd* over Zwolle terug, en vanaf Zwolle naar Lelystad (zijn woonplaats) reed hij over de A28 tot 't Harde, hij nam daar de afslag en reed vervolgens over Dronten op huis aan. Dat is een langere route, maar het was wel zijn gebruikelijke route.³⁰

Bovendien moest de Louwes-van-Haan, indien hij via de N302 reed, door het centrum van Deventer, d.w.z. door de koopavonddrukke. Dat betekent niet alleen vertraging; voor een moordenaar betekent het vooral veel mensen die je kunnen zien. Een moordenaar zou dus wellicht de langere, *rustige weg* over de IJsseldijk verkiezen. Vanaf de Zwolseweg ben je dan in een mum van tijd uit Deventer. Laat die route een minuut of tien langer duren, de route levert wel veel minder gevaar om gezien, en om daarna herkend, te worden.

Misschien zou de Louwes-van-Haan de macht der gewoonte hebben overwonnen en zou hij voor de verandering een heel nieuwe weg hebben gereden. Bas Haan had Louwes sowieso al iets ongewoons laten verrichten, misschien had die nieuwe weg er nog wel bij gekund.

LOUWES WEET VAN DE FILE OMDAT HIJ OVER DIE FILE VAN EEN COLLEGA HEEFT GEHOORD, ALDUS HET OM

Ook het OM denkt dat Louwes niet gegokt heeft, maar het heeft een andere reden. De AG van Arnhem suggereert dat Louwes zijn informatie over de file van zijn collega Scholtz heeft gekregen. Deze collega was op 23 september ook in de Jaarbeurs. Hij had het daar iets langer volgehouden. 'Hij is na 20.00 uur (aanvang pauze) uit de Jaarbeurs vertrokken naar Nunspeet. In zijn verklaring zegt hij dat hij tussen Harderwijk en Nunspeet in de file is terechtgekomen'.³¹ En dan voegt de AG toe: 'Uit de verklaring van getuige Scholtz blijkt bovendien dat heer Scholtz en heer Louwes elkaar de volgende dag over de cursus hebben gesproken'.³²

We moeten hieruit begrijpen, zo neem ik aan, dat Scholtz met Louwes ook over de file gesproken zal hebben. Want waarom zou de AG het gesprek anders genoemd hebben? Maar ofschoon ze dit met haar opmerking wil overbrengen, zwijgt ze over de inhoud van het gesprek van de heren. Waarom is ze ineens zo terughoudend?

De reden van haar schuchterheid wordt duidelijk, wanneer we kijken naar het proces-verbaal van Scholtz. Daarin komt de file als gespreksonderwerp *niet* voor. We lezen alleen dat Louwes verteld had dat hij in de Jaarbeurs was geweest en de presentielijst had getekend, en dat Scholtz ‘nadien niet inhoudelijk meer over die avond met Louwes heeft gesproken, alleen maar over het tekenen’. In het Tactisch Journaal, waar het verhoor van Scholtz op een iets andere manier wordt samengevat, staat over het gesprek tussen Louwes en Scholtz alleen: ‘De volgende dag had Ernest verteld dat hij wel bij de Jaarbeurs was geweest, maar alleen het formuliertje had ingevuld voor de punten’.³³

De AG wil ons doen geloven dat Louwes en Scholtz over de file hebben gepraat. Het proces-verbaal en het Tactisch Journaal impliceren echter het tegendeel. Bedenk dat Scholtz op 23 november 1999 niet werd geïnterviewd vanwege zijn kennis omtrent de file van 21.00 uur. Die informatie had de politie al eerder op 20 november van de ANWB verkregen.³⁴ Scholtz is alleen interessant vanwege zijn gesprek met Louwes op de dag na de lezing: heeft hij wel of heeft hij niet met Louwes over de file gesproken? We mogen daarom gevoeglijk aannemen dat, had Scholtz iets over de file aan Louwes verteld, dit zeker in het proces-verbaal was opgeschreven. En het proces-verbaal bevat die informatie niet.

De Arnhemse AG suggereert dus ten onrechte dat Louwes wel eens de informatie over de file van Scholtz kan hebben verkregen: ‘ze hebben met elkaar over de cursus gesproken’. Helemaal waar. Maar als ze in waarheidsvinding geïnteresseerd was geweest, had ze gezegd: de heren hebben de volgende ochtend met elkaar gesproken, maar het heeft er alles van dat ze niet over de file hebben gesproken.

Louwes moet van anderen over de file gehoord hebben, aldus de AG uit Den Bosch

Ook de Bossche AG gelooft niet dat Louwes de kennis van de file van zichzelf heeft. Ze geeft daar twee argumenten voor. Haar eerste argument luidt: ‘Ten bewijze dat verdachte wel degelijk omstreeks 20.30 uur in de buurt van ’t Harde reed, verklaart verdachte over een file aldaar. Dit zegt natuurlijk niets, nu de file op de radio is gemeld’.³⁵

Dit is voor de Bossche AG opmerkelijk slordig: Louwes spreekt niet over een file ‘aldaar’, in ’t Harde. Louwes sprak over een file vóór het viaduct bij Harderwijk. ’t Harde ligt zo’n 19 kilometer verder op. De AG spreekt *onwaarheid*.

Bovendien is Louwes' file van 20.10 uur niet op de radio gemeld, zoals de AG zou behoren te weten. Om 21.03 uur is melding gemaakt van een file tussen afslag Ermelo en afslag Lelystad. De file staat in het dossier vermeld als een file tussen 21.00 uur tot 21.37 uur. Dit eerste argument zegt dus niets over Louwes, het zegt wel iets over de AG uit Den Bosch.

Maar kan de filemelding toch niet de bron van Louwes' kennis over zijn file geweest zijn? Laten we de zaak iets nader analyseren. De radiomelding om 21.03 uur betrof een file die om 21.00 uur was aangemeld en om 21.37 uur weer was afgemeld. De KLPD-gegevens vermelden dat de file was ingeboekt als een file bij afslag Ermelo, dat is afslag 12 op de A28, met als oorzaak een ongeluk. Er zijn hier twee vragen. Hoe waarschijnlijk is het dat Louwes deze melding gehoord heeft? En hoe waarschijnlijk is het dat Louwes deze melding over een file bij afslag 12 ten gevolge van een ongeluk, zo hij die gehoord had, aangegrepen zou hebben om een file te fabuleren bij afslag 13 ten gevolge van werk aan de weg?

Dus, ten eerste, hoe waarschijnlijk is het dat de OM-Louwes de radiomelding van 21.03 uur, of één van de volgende radiomeldingen gehoord heeft? De OM-Louwes betreedt weer om 20.40 uur het huis. Als hij de volle tijd die voor de moord stond (zestig minuten), ook aan de moord besteedt, kan hij met vijf minuten naar zijn auto lopen, zijn radio om 21.45 uur aanzetten. De file is dan al afgemeld (21.37 uur), en de OM-Louwes heeft de meldingen op de radio gemist.

Stel dat de OM-Louwes zich gehaast heeft en in dertig minuten met de moord en het opruimen klaar is. Hij komt dan om 21.15 uur bij zijn auto aan. Er is nu een kans, indien hij meteen de radio aanzet en op de juiste zender afstemt, dat hij een file-aankondiging hoort. Hij hoort dan even na 21.30 over een file bij afslag Ermelo, veroorzaakt door een ongeluk.³⁶ Waarom zou dat hem op het idee brengen om een gokje te wagen met een file van 20.10 uur bij afslag Lelystad veroorzaakt door wegwerkzaamheden waardoor het verkeer over de vluchtstrook wordt geleid, een file die hij in zijn verhaal nergens voor nodig heeft? Dit is volstrekt absurd. Binnen het OM-scenario zou de OM-Louwes een vreemde dwaas moeten zijn om met zo'n verhaal voor de dag te komen. Het dient nergens toe en hij heeft geen enkele reden om te denken dat zijn verhaal waar is. Ster-

ker, hij heeft alle reden om te denken dat hij met zijn verhaal tegen de lamp zal lopen.

‘Dat zegt natuurlijk niets, nu de file op de radio is gemeld’, zegt de Bossche AG. Dit zegt wel iets: de OM-Louwes is in de ogen van de Bossche AG een volstrekt flexibel personage. Je kunt hem de ene keer de meest slimme dingen laten doen (hij zet een wijnfles in de serre neer om de politie te doen denken dat er een gast zou komen, en Louwes kan die gast niet zijn, want hij is geheelonthouder). Het volgende moment maak je een volstreekte debiel van hem die op basis van een filebericht op de radio een totaal andere file bij elkaar fantaseert en dan denkt dat hij daarmee kan weggelopen.

Ik concludeer dat zolang we nog enig verstand aan de OM-Louwes toedichten, de radiomelding (die hij waarschijnlijk niet gehoord heeft) voor hem geen aanleiding of reden kan zijn geweest om een verhaal te bedenken over een geheel andere file op een andere plaats op een ander tijdstip, waarbij hij nagenoeg zeker kon weten dat hij met zijn verhaal tegen de lamp zou lopen. Het eerste argument van de AG faalt.

De Bossche AG heeft nog een tweede argument waarom Louwes zijn kennis van horen zeggen had:

Verdachte geeft in zijn verklaring (verhoor 23 november 1999) nog een detail over een zich onbehoorlijk gedragende vrachtautochauffeur, maar wat verdachte níet vermeldt (want dat is ook niet op de radio meegedeeld) is het breedtetransport; de oorzaak van de file. Deze informatie komt ook pas later, nl. pas als de medewerker van Rijkswaterstaat op 25 november 1999 over dit transport ’n verklaring aflegt. Pas ter zitting van 8 december j.l. meldt verdachte opeens dat er destijds een breedtetransport was. Waarom dat detail níet eerder vermeld en de vrachtauto wél? Dit alles draagt alleen maar bij aan de zekerheid, die al door het telefoongesprek bestond, dat verdachte op de avond van 23 september 1999, de avond waarop mevrouw Wittenberg werd vermoord, niet was, waar hij zegt te zijn geweest.³⁷

Eerst een *simpele onwaarheid*: Louwes heeft niet pas ter zitting van 8 december 2003 over het breedtettransport gepraat; hij deed dit al op 11 december 2000, drie jaar eerder, op de zitting van het hof Arnhem.³⁸ Laten we maar aannemen dat de Bossche AG dit niet wist.

De AG heeft wel gelijk dat Louwes niet vóór 25 november 1999, niet vóór de medewerker van Rijkswaterstaat, over het breedtettransport heeft gesproken. Maar waarom is dat een teken van Louwes' onbetrouwbaarheid? De AG vraagt suggestief: 'Waarom dit detail niet eerder vermeld en de vrachtauto wel?' Maar de AG werkt dit niet uit.

De suggestie is kennelijk: 'Zo'n breedtettransport is zo opvallend, daar moet je wel iets over vertellen als je dat gezien hebt. Louwes beperkt zich echter tot een loze opmerking, over een vrachtauto. Pas als hij iets over het breedtettransport van anderen hoort, begint hij over dat breedtettransport te spreken alsof hij erbij was. Louwes liegt dus over het breedtettransport, en ook over de file'.

De AG doorziet weer Louwes' streken, zo wekt ze de schijn. Maar was het ontlastende antwoord op haar suggestie de AG echt niet bekend? Of moeten we serieus overwegen dat de Bossche AG niet het verschil tussen het viaduct in Harderwijk en het viaduct in Beekhuizen kende?

Het voetgangersviaduct Beekhuizen waar het breedtettransport een file veroorzaakte, ligt 2.800 meter na het viaduct in Harderwijk.³⁹ Hoe zou Louwes dit breedtettransport gezien kunnen hebben, wanneer hijzelf vóór het viaduct in Harderwijk in een file geraakte? (En dan heb ik het nog niet eens over de bocht in de A28 die het zicht beperkt tot zo'n 800 meter). Louwes heeft het transport dus niet vermeld, omdat hij dat transport *niet gezien heeft*. Hij kon het breedtettransport pas vermelden, toen hij het dossier had mogen inzien, en op 23 november 1999 was dat dossier voor hem nog gesloten. De vrachtautochauffeur reed volgens Louwes vlak voor hem uit. Die kon hij wel zien. En daar spreekt hij over.

Wat de AG *ook niet* vermeldt is dat Louwes nergens pretendeert het breedtettransport *gezien* te hebben. Op 11 december 2000 zei hij alleen: 'Het was een file in verband met een transport'. En op 26 januari 2004 voor het gerechtshof in Den Bosch noemt hij het breedtettransport als reden waarom er wel degelijk rond 20.10 uur een file bij Harderwijk stond.⁴⁰

Dat Louwes over dit breedtettransport praat zonder het gezien te hebben, is op zichzelf niet vreemd. Ook de Bossche AG praat over dat breed-

tetransport zonder het gezien te hebben. Voor beiden is het dossier de basis van hun opmerking.

De AG suggereert dus zonder enige reden dat je aan Louwes' uitspraken over het breedtetransport kunt zien dat hij de informatie over de file van iemand anders heeft. Dat het breedtetransport pas door hem genoemd werd, toen hij het uit het dossier leerde kennen, geeft precies aan hoe het zat. Hij kon dat transport niet eerder noemen, omdat hij niet eerder van dat transport afwist. Het is daarom onzin te beweren dat Louwes' late vermelding van het breedtetransport 'alleen maar bijdraagt aan de zekerheid dat Louwes op 23 september des avonds niet was, waar hij zegt te zijn geweest'. Het draagt wel bij aan ons tanend vertrouwen in de professionaliteit van de AG.

LOUWES WEET VAN DE FILE OMDAT ER TUSSEN DE MOORD EN ZIJN INHECHTENISNEMING VOLDOENDE TIJD ZAT OM EEN GOED ALIBI TE VINDEN, IN ZIJN GEVAL DE FILE

Louwes' kennis van de file vormt geen alibi, zo gaat een ander argument, omdat Louwes bijna twee maanden de tijd heeft gehad om aan kennis van die file te komen. Peter R. de Vries verwoordt dit glashelder: 'Voor een ieder die er op uit is, is het vrij eenvoudig wetenschap op te doen over zaken of gebeurtenissen waar hij niet bij betrokken of aanwezig is geweest. De misdaadhistorie kent daar ontelbare geraffineerde voorbeelden van'.⁴¹ *Wetenschap* is hier de politieterm voor kennis van een gebeurtenis die je alleen kunt hebben door er bij geweest te zijn.

De analyse van De Vries is op zijn ruime ervaring met moorden en moordenaars gebaseerd. Ze gaat uit van enkele vooronderstellingen:

- (i) Louwes had ruim de tijd om een alibi te zoeken.
- (ii) De file was als alibi geschikt voor Louwes.
- (iii) Louwes heeft de file ook als alibi gebruikt.
- (iv) Louwes heeft ook feitelijk de tijd en de gelegenheid aangegrepen om een goed alibi voor te bereiden.

Mocht de zaak Louwes niet aan die vooronderstellingen voldoen, dan is de analyse van De Vries, hoe juist ook in zijn algemeenheid, niet op de zaak Louwes van toepassing. Laten we bezien of die vooronderstellingen van toepassing zijn op de zaak Louwes.

Vooronderstelling I: Louwes had ruim de tijd om een alibi te zoeken

Voor het vinden van publieke informatie, zoals een file bij de ANWB, biedt een tijdvak van twee maanden amper tijd. Maar we weten dat de informatie over de file van 20.10 uur niet publiek was. Een logboek van Rijkswaterstaat is in elk geval voor Louwes praktisch gezien ontoegankelijk. De enige voor Louwes toegankelijke bron voor de file van 20.10 uur bij Harderwijk zijn aldus de mensen die in die file van 20.10 uur hebben gezeten, of daarvan hebben gehoord.

Louwes had alle tijd, maar was de informatie over de file van 20.10 uur die hele twee maanden beschikbaar? In theorie wel, in praktijk daalt de kans ras dat iemand over een specifieke file van twee, drie kilometer praat; qua lengte en tijdsverlies nauwelijks een indrukwekkende file. Als er al over gepraat is – want wie val je nu lastig met zulke saaie informatie? –, dan zal dat hoogstwaarschijnlijk op één van de volgende dagen zijn geweest.⁴² De file was op donderdagavond. De kans is derhalve minimaal dat er na het weekend nog over gepraat zal zijn. Als Louwes van de file gehoord heeft, dan zal hij daarover op de volgende vrijdag of gedurende het volgende weekend gehoord moeten hebben. Later is uiterst onwaarschijnlijk.

Wie heeft Louwes gedurende die drie dagen ontmoet? We kennen de agenda van Louwes voor vrijdag, zaterdag en zondag. Op vrijdag is Louwes op zijn werk in Zwolle. Zijn collega's daar zijn potentiële bronnen van informatie over de file. Ook zij kunnen de avond tevoren in Utrecht zijn geweest. Zoals we al weten, vond de politie al heel snel een collega, de heer Scholtz, die ook op 23 september vanuit Utrecht was teruggereken. Hij werd drie dagen na de aanhouding van Louwes, op 23 november, verhoord. Daarmee heeft de politie haar effectiviteit in het achterhalen van file-gangers getoond. Behalve Scholtz is geen andere collega van Louwes verhoord over de file. Het is dus zeer waarschijnlijk dat de politie onder Louwes' collega's geen andere file-gangers heeft aangetroffen. Van Scholtz had Louwes, zo weten we inmiddels, niets over de file gehoord. Hiermee is de bron van collega's uitgeput. Louwes heeft 's middags een afspraak in Amsterdam, de rest van de dag is hij in Lelystad. Met een qua contacten zo steriele middag is de kans klein dat iemand tegenover Louwes over de file is begonnen. Louwes is dus voor zijn informatie over de file op het weekend aangewezen.

Op zaterdag en zondag was hij met zijn vrouw in Antwerpen op een feest van zijn werkgever VVAA. Hij zal daar zijn Zwolse collega's weer hebben ontmoet. Die waren al op hun kennis van de file, d.w.z. op hun gebrek aan kennis door de politie gescreend. Het zou een klein wondertje zijn indien een collega uit een andere vestiging in de file van 20.10 uur had gestaan, en het zou een godswonder zijn indien die persoon de moeite had genomen om met Louwes over die file te praten. Scholtz sprak niet eens over zijn file!

Er is dus alle reden om te denken dat Louwes in de drie dagen die daarvoor in aanmerking kwamen, niet iemand heeft gesproken die hem over de file van 20.10 uur heeft verteld. Daarmee vervalt, met grote waarschijnlijkheid, de eerste vooronderstelling.

Vooronderstelling II: de file was als alibi geschikt voor Louwes

We zijn zo gewend geraakt aan de file dat we over het hoofd zien hoe *ongeschikt als alibi* die file van 20.10 is vanuit het perspectief van het Gok-scenario. Stel Louwes hoort van die file. Hij overweegt of hij er wat mee kan. Ja, het verklaart waarom hij de afslag naar Lelystad in Harderwijk miste. Mooi. Maar waarom zou de politie hem op dit punt geloven? Wil de file een alibi zijn, dan moet hij die file ook kunnen bewijzen. En hier zit een diabolisch probleem. Als bewijsmateriaal voor de file heeft Louwes alleen de persoon die hem over de file had verteld. Maar uitgerekend die persoon kan hij niet opvoeren. Want met die persoon bewijst hij niet alleen de file, maar ook dat hij de file niet uit eigen ervaring kent. De persoon als bewijs noemen is tegelijkertijd de file als het alibi ondergraven.

*Vanuit het perspectief van het Gok-scenario is de file geen alibi, geen onafhankelijk bewijs dat je op het cruciale moment niet op de plaats delict was. Voor Louwes de Gokker is de file ongeschikt als alibi.*⁴³

Daarmee blijkt de tweede vooronderstelling niet op te gaan.

Vooronderstelling III: Louwes heeft de file als alibi gebruikt

Niet alleen was voor Louwes de file als alibi ongeschikt, uit de politieverhoren en uit het zittingsverslag van de Zwolse rechtbank blijkt ook nog eens dat Louwes de file in die tijd nooit *als een alibi* heeft gebruikt. Hij noemt de file drie keer in totaal, en dan nooit als alibi.

De file wordt voor het eerst vermeld in het proces-verbaal van het verhoor van 19 november 1999, Louwes' eerste verhoor als verdachte. Hij verklaart daar dat hij door een vrachtauto die de linkerrijbaan 'had dichtgegooid' afgeleid was en daardoor de afslag Harderwijk had gemist. De file komt hier ter sprake als *verklaring voor het missen van de afslag*.⁴⁴

Het verhoor van de dag daarop, 20 november, bevestigt dat voor Louwes en de politie de file niet zijn alibi was. Dat verhoor gaat over wat de politie *Louwes' alibi* noemt:⁴⁵ zijn vroege thuiskomst (volgens Louwes rond 21.00 uur), ondersteund door enkele voorvallen daarna, zijn zoeken naar tl-buizen op zolder op verzoek van zijn vrouw, het zich stoten aan een hometrainer, de pijnlijke ribben als gevolg en de last daarvan die hij nog gedurende het weekend in Antwerpen had. Zo zag Louwes ook zijn alibi.

Het is alleszins begrijpelijk dat Louwes die vroege thuiskomst als alibi naar voren schoof. Wanneer Louwes om 20.36 uur in Deventer geweest zou zijn, en nog een moord had moeten plegen, had hij nooit om 21.00 uur thuis kunnen zijn. De politie had namelijk zelf vastgesteld dat de rijtijd van de Zwolseweg 157 naar Louwes' huisadres in Lelystad ongeveer 60 minuten beliep.⁴⁶ Wanneer een thuiskomst rond 21.00 uur bewezen zou kunnen worden, had Louwes een sluitend alibi, ook in de ogen van de politie.

De volgende dag, 21 november, wordt Louwes drie uur verhoord. Het PV vermeldt geen file. Pas in het verhoor van 23 november komt de file weer ter sprake. Louwes wordt dan nogmaals over zijn terugweg vanaf Utrecht ondervraagd. En weer vertelt hij over het afleiden van de aandacht door de vrachtauto als verklaring voor het missen van de afslag in Harderwijk. Dit is de *tweede en tevens de laatste keer* dat de file in de verhooren aan de orde komt.⁴⁷

Louwes zal nog tien keer, op zeven verschillende dagen, gedurende bijna 35 uur worden verhoord. Van alles komt aan de orde, maar tijdens die bijna 35 uur komt het onderwerp van de file nooit meer ter sprake.

Op de terechtzitting in Zwolle, op 24 februari 2000, noemt Louwes de file voor de derde keer, maar ook nu als verklaring voor het missen van de afslag in Harderwijk. Bovendien noemt hij de file niet uit eigen beweging; hij noemt de file *alleen* omdat er naar zijn terugreis uit Utrecht wordt gevraagd.

Voor Louwes is de file dus geen alibi of zelfs maar een element in zijn verdediging. Dat blijkt ook nog eens aan het einde van de zitting van 24 februari 2000 in Zwolle, wanneer de voorzitter ‘verdachte het recht laat om het laatst te spreken’. Louwes had reeds uitgebreid over zijn echte alibi gesproken. Zegt hij nu iets over de file? Nee, hij spreekt over de wijnfles op de tafel van mevrouw Wittenberg, terwijl hij geheelonthouder is; hij zegt dat hij de verklaringen van zijn collega Hout niet begrijpt; hij zegt dat hij nooit gevraagd heeft om voorzitter van de stichting te worden; hij spreekt over het memo van f 1.750, dat mevrouw Wittenberg had geschreven, en dat ze nooit zou hebben geschreven ‘als hij bij haar was geweest’; hij spreekt uitgebreid over het mes, over de kelderbox, en over de niet-lijken-de afdruk op de blouse; hij bestrijdt dat de gsm-analyse juist is; hij memoereert zijn pijnlijke ribben, ‘ook in Antwerpen’; hij klaagt over de onbetrouwbaarheid van de hondengeurproef; hij spreekt over de man van de levensverzekering, hij ontkent een financieel motief te hebben (‘dat is waanzin’); hij legt uit dat zijn vrouw zich dingen niet had herinnerd, omdat haar verhoor pas twee maanden na de gebeurtenissen die ze zich moest herinneren, plaats vond. En dan sluit hij af: ‘Verder is alles gezegd. Ik heb er niets mee te maken. Ik zit al honderd dagen onschuldig in de cel’. De voorzitter voert hierna kort het woord, en ‘nogmaals wordt aan de verdachte het recht gelaten het laatst te spreken’. Louwes heeft inderdaad alles gezegd, zo blijkt. Hij doet er verder het zwijgen toe.⁴⁸

Dus, wanneer Louwes voor de laatste keer de kans krijgt om zijn onschuld te bewijzen, voert hij lang het woord over een uitgebreid scala van onderwerpen. Maar de file, die tevoren alleen als verklaring voor het missen van een afslag ter sprake kwam, blijft onvermeld. In Louwes’ ogen is de file dus een ondergeschikt punt, op het cruciale moment niet eens de moeite waard om vermeld te worden. Het is in geen geval *zijn* alibi.⁴⁹

Dus ook aan de derde vooronderstelling van de analyse van Peter R. de Vries is niet voldaan.

Miskening van de betekenis van de file door de advocaten

Louwes was overigens niet de enige die de relevantie van de file miskende. Zijn advocaat in Zwolle noemt in haar pleidooi de file slechts één keer in één klein zinnetje: ‘de verklaring van de heer Louwes waar hij zich bevond op het moment dat het telefoongesprek is gevoerd, wordt beves-

tigd door de bevindingen van verbalisant Swaak'. De advocaat gaat hier volledig voorbij aan het File Argument dat Louwes *alleen* van de file *geweten* kan hebben *indien hij die zelf heeft meegemaakt*, waarbij het bestaan o.a. door Hiemstra's logboek wordt gegarandeerd.

In Arnhem, voor het hof, noemt ze wel het kennisaspect. 'De verklaring over dat telefoontje wordt eveneens bevestigd door de informatie over de wegwerkzaamheden in Harderwijk, waarover de heer Louwes details weet die hem niet anders dan door directe waarneming bekend kunnen zijn geworden'.⁵⁰ Het argument blijft evenwel in een embryonale staat. Niets wordt nader uitgelegd. Het afleiden laat de advocaat aan het hof zelf over.

Ook de advocaat in Den Bosch komt niet verder dan een schuchtere vraag: 'De vraag dient zich aan hoe de verdachte van de file op de hoogte had kunnen zijn, anders dan dat hij daar op dat moment is geweest'.⁵¹ In plaats van zelf, als advocaat, het ontlastend argument uit te werken, wordt een groot krediet op de bereidwilligheid van het hof genomen om het denkwerk te doen.

Ik stel vast dat niet alleen aan Louwes, maar ook aan zijn advocaten de relevantie van de file is ontgaan, en dat ze voor zover ze een vermoeden hadden van die relevantie, die relevantie niet hebben uitgewerkt.

Vooronderstelling IV: Louwes heeft ook feitelijk de tijd en de gelegenheid aangegrepen om een goed alibi voor te bereiden

De analyse van Peter R. de Vries vooronderstelt ten slotte dat Louwes, in de tijd dat hij nog geen verdachte was, als voorzorgsmaatregel serieus bezig is geweest met het voorbereiden van een alibi. Laten we kijken wat Louwes daaraan deed.

We kennen inmiddels het door Louwes naar voren gebrachte alibi: zijn vroege thuiskomst, het zoeken naar de lamp op zolder, het zich stoten aan de hometrainer en zijn pijnlijke ribben als gevolg daarvan, tot in Antwerpen. Ook de politie, de Zwolse officier van justitie, de Arnhemse AG en de Bossche AG beschouwen deze mix als Louwes' alibi.⁵² Over wat Louwes' alibi was, heerst dus eensgezindheid.

Heeft Louwes de tijd tussen de moord en de tijd van inhechteniseming gebruikt om een goed alibi voor te bereiden? De steun voor dit alibi moest komen van zijn vrouw en zijn dochter. Die waren de enigen die

zijn thuiskomst en de daaropvolgende voorvallen zouden kunnen bevestigen. Uit niets blijkt dat Louwes zijn alibi bij hen heeft voorbereid. Sterker, uit alles blijkt dat hij het totaal *niet* heeft voorbereid. Afgaande op de verklaringen van zijn vrouw en zijn dochter *kon die voorbereiding niet slechter zijn*.

- Zijn vrouw spreekt zijn vroege thuiskomst tegen. Louwes kwam, zo verklaart ze, waarschijnlijk ‘tussen 22.00 uur en 23.00 uur thuis’.
- Zij plaatst het halen van de lamp in de vroege avond, en wel vlak na het avondeten, in plaats van even na 21.00 uur.
- Zij herinnert zich het voorval dat Louwes zich aan de hometrainer had gestoten, maar ze plaatst het niet op 23 september maar een maand later, rond 21 oktober 1999.⁵³
- Ze vertelt dat Louwes in Antwerpen geen last van pijnlijke ribben had gehad. ‘Dat was niet het geval’. Ze waren nog gezellig aan het winkelen geweest.

De verklaring van Louwes’ dochter geeft ook al geen ondersteuning van Louwes’ alibi. Zij vertelt de politie dat haar vader naar tuingereedschap zocht toen hij zich stootte. Ze meent dat hij toen ‘in de tuin bezig’ was ‘en gereedschap nodig had voor de tuin’. Dat sluit praktisch uit dat Louwes zich kort na 21.00 uur heeft gestoten, op 23 september was het om 21.00 uur allang donker en had Louwes niets in de tuin te zoeken. De dochter wist zich geen datum te herinneren.⁵⁴

Dit geeft niet het beeld van personen die zijn voorbereid op hun verhoor. Deze discrepantie tussen de verklaringen van zijn vrouw en van zijn dochter en Louwes’ eigen verklaringen over zijn alibi zijn des te opvallender, omdat Louwes met weinig moeite zijn alibi had kunnen voorbereiden, zo hij daar zijn zinnen op had gezet. Bijna alle belastende uitspraken van zijn vrouw zijn op een misinterpretatie van nagenoeg onleesbare notities in haar agenda gebaseerd. Bij een correctie daarvan waren haar belastende uitspraken komen te vervallen.

De politie had mevrouw Louwes een kopie van haar agenda gegeven. Op die basis had ze *gereconstrueerd* dat haar echtgenoot die avond thuis was blijven eten, na het eten was weggegaan en pas laat weer thuis was gekomen.⁵⁵ Hieruit leidde ze vervolgens al haar andere belastende verkla-

ringen af. Die reconstructie was echter onjuist, zoals de politie wist: qua tijdspad was thuis eten onmogelijk.⁵⁶ Was mevrouw Louwes door haar echtgenoot tactvol erop gewezen dat de agenda er verwarrend uitzag en had hij haar zo (naar waarheid) eraan herinnerd dat hij die avond niet thuis was komen eten, dan had mevrouw Louwes *niet* verklaard dat Louwes laat moest zijn thuisgekomen. Ze had dan ook ingezien dat Louwes niet meteen na het avondeten van 18.00 uur de lamp gepakt kon hebben. Hij moest die lamp dan die avond na zijn terugkeer voor haar van zolder gehaald hebben (zoals Louwes zelf zei), omdat zij, zoals haar agenda aangeeft, de lamp de volgende ochtend wel op school had afgegeven. Ze zou dan ook weten dat Louwes zich die avond, de 23ste, aan de hometrainer had gestoten, en Louwes had haar eraan kunnen herinneren dat hij dat weekend in Antwerpen last van zijn pijnlijke ribben had gehad. Kortom, in het OM-scenario had Louwes nagenoeg alle discrepanties in de verklaringen van zijn vrouw *zonder verdacht gedrag* kunnen rechtzetten. Als, zoals het OM-scenario behelst, Louwes pas rond 22.00 uur zou zijn thuisgekomen, zou hij zijn vrouw over de precieze tijd van zijn thuiskomst hebben moeten instrueren, maar daar had hij bijna twee maanden de tijd voor gehad.

Kortom, met een beetje voorbereiding had Louwes zijn vrouw tot een prima ontlastende getuige kunnen opleiden. Bij deze voorbereiding had hij ook zijn dochter moeten betrekken. Ook bij haar had hij met enkele aanwijzingen kunnen volstaan. Uit de feitelijke verklaringen van zijn vrouw en dochter blijkt evenwel dat hij dat heeft nagelaten. Hij heeft hen overduidelijk nooit geïnstrueerd. Hij zag er kennelijk niet de noodzaak van in.

Ook de vierde vooronderstelling van Peter R. de Vries blijkt dus niet van toepassing op de zaak Louwes. Louwes heeft zijn tijd niet benut om een goed alibi te regelen dat hij zonder veel moeite had kunnen krijgen.

Conclusie ten aanzien van het argument van Peter R. de Vries

De Vries moge gelijk hebben dat moordenaars uit zijn op het vinden van alibi's en dat ze vaak de tussentijd tussen moord en gevangenneming goed zullen benutten om zo'n alibi te zoeken en voor te bereiden. Maar nu in de zaak Louwes geen van de vier vooronderstellingen opgaat, vervalt het argument van De Vries dat Louwes over de file weet omdat hij in

de tussentijd tussen 23 september 1999 en in de hechtenisneming wetenschap over die file heeft vergaard. Alles wijst op het tegendeel.

ALGEMENE CONCLUSIE TEN AANZIEN VAN HET FILE ARGUMENT

Vanwege Louwes' kennis van de file van 20.10 uur, onafhankelijk bevestigd door een logboek van wegwerkers en de verkeersintensiteitscijfers, is het uiterst waarschijnlijk dat Louwes van de file wist, en dat hij niet met succes gokte. Maar van-de-file-weten staat niet gelijk aan van-de-file-weten-omdat-je-erin-heb-gezet. De scenario's van Bas Haan, de Arnhemse AG, de Bossche AG en Peter R. de Vries omvatten de mogelijkheden om kennis van die file te krijgen zonder in de file gestaan hebben: Louwes heeft later op de A28 vingerwijzingen voor een file gekregen, Louwes heeft van iemand anders over de file gehoord en Louwes is door eigen onderzoek aan de wetenschap gekomen. Geen van deze opties blijkt levensvatbaar. Daarmee resteert alleen als reële mogelijkheid dat Louwes van de file van 20.10 uur wist, omdat hij zelf in die file is terechtgekomen. Louwes moet dus zeer, zeer waarschijnlijk rond 20.10 uur op de A28 geweest zijn, ergens vóór het viaduct van Harderwijk. Daarmee is het File Argument afgesloten.

De vermeende leugenachtigheid van Louwes die de Bossche AG meent te bespeuren, pakt ook deze keer anders uit. Zeer, zeer waarschijnlijk was Louwes wel op de locatie 'waar hij zegt te zijn geweest'. Louwes was niet 'leugenachtig over die avond', zoals de Bossche AG zei.⁵⁷ Het was de Bossche AG zelf die, in navolging van de Arnhemse AG, onwaarheid sprak.

De eerste uitweg. Louwes ziet de file en is op tijd nabij Deventer om 20.36 uur mevrouw Wittenberg te bellen

In 2007 toonde (destijds) officier van justitie Van der Meijden zich in zijn *Eindrapportage* zeer vindingrijk. Hij noemt een alternatief scenario waarin Louwes wel de file op de A28 ziet, maar toch op tijd nabij Deventer is om mevrouw Wittenberg om 20.36 uur te bellen. 'Het kan zo zijn geweest dat Louwes in een file heeft gestaan en dat die file niet op de radio is gemeld. Maar als hij (rond 20.00 uur) in de file bij Harderwijk heeft gestaan, dan wel zich op of dichtbij het bedoelde weggedeelte heeft bevonden, sluit dat niet uit dat hij diezelfde avond om 20.36 uur in of nabij in Deventer is geweest'.⁵⁸

Dit is een originele gedachte. Niemand, ook de politie niet, had vóór 2007 met deze mogelijkheid rekening gehouden. Welke route had Van der Meijden op het oog? De OM-traditie in de zaak Louwes getrouw, geeft hij geen uitwerking van zijn scenario en evenmin een onderbouwing. De reine gedachte is hem genoeg. Nu Van der Meijden over de invulling van het scenario zwijgt, blijft het gissen wat hij bedoelde, maar één optie is dat Louwes de A28 bij afslag 12 in Harderwijk verlaat, één afslag voor afslag 13 naar Lelystad. Dat is ‘dichtbij het bedoelde weggedeelte’. De VdM-Louwes zou vervolgens via de Ceintuurbaan langs de file kunnen rijden.

Op de N302 slaat hij rechtsaf, richting A1, en van daaruit rijdt hij door naar Deventer. Omdat afslag 12 twee kilometer vóór afslag 13 ligt, zal Louwes eerder uit de file zijn geraakt. Hij zal waarschijnlijk nog wel even in de file hebben gestaan. Want we hebben goede reden om te denken dat de file meer dan twee kilometer lang was.

Ik had al berekend dat Louwes rond 20.10 uur in de file zal zijn terechtgekomen. De VdM-Louwes zal dus pas na 20.10 uur bij afrit 12 de A28 hebben verlaten. Ik reken geen tijd voor het oponthoud in de file vóór de afslag 12 waarin de VdM-Louwes waarschijnlijk even heeft gestaan. Vanaf afrit 12 is het 24 minuten (22 km) naar de A1. De VdM-Louwes is aldus tegen 20.34 uur op de A1. Vandaar is het nog 28 minuten tot de Zwolseweg 157, alles volgens Google Maps. Louwes haalt in geen geval de aankomsttijd van 20.36 uur, tenzij Van der Meijden bedoelt voor het laatste stuk de hulp in te roepen van bovennatuurlijke krachten. De route is hoe dan ook uitgesloten, omdat de VdM-Louwes

om 20.36 uur op de A1 ten zuid-westen van Deventer rijdt. Hij kan dan niet via het basisstation 14501 contact met mevrouw Wittenberg maken, omdat dat basisstation in noord-westelijke richting straalt. En we weten zeker dat Louwes op die tijd gebeld heeft en daarbij de 14501 heeft aangeklikt. De VdM-Louwes kan dus niet over de N302 hebben gereden. Overigens is dit scenario ook ongeloofwaardig, omdat aan de VdM-Louwes een onrealistische kennis van het wegennet rond Harderwijk moet worden toegedicht.

Wil de VdM-Louwes om 20.36 uur met mevrouw Wittenberg via de 14501 bellen, dan moet hij via Nunspeet naar Deventer rijden, want vanuit het Rijk van Nunspeet, zo weten we inmiddels, zou hij dankzij superrefractie via de 14501 kunnen bellen. Het scenario dat we nu krijgen, lijkt verrassend veel op het onschuld-scenario, behalve dat Louwes uit het onschuld-scenario via 't Harde richting Lelystad rijdt en de VdM-Louwes bij afslag 15 voorbij Nunspeet rechts afslaat richting Deventer. De VdM-Louwes zal om ongeveer 20.36 uur bij het Rijk van Nunspeet geweest zijn. Het idee van Van der Meijden dat Louwes rond 20.36 uur in of nabij Deventer zou kunnen zijn, is nu al onhoudbaar. De VdM-Louwes is om 20.36 nog maar bij Nunspeet.

Vanaf het Rijk van Nunspeet op de A28 rijdt de VdM-Louwes via afslag 15 (N309) naar de A50. Hij kan nu Deventer over de IJsselbrug binnenrijden. Hij kan ook op de A50 naar de A1 doorrijden en vervolgens afslag Deventer pakken. Qua tijd maakt dat volgens Google Maps niet veel uit, 42 of 43 minuten. Deze berekening laat de koopavonddrukke in Deventer buiten beschouwing. Tel hiervoor vijf minuten erbij. De VdM-Louwes heeft verder de pech dat hij langs beide routes de Zwolseweg vanaf het zuiden benadert en dat op 23 september 1999 de Zwolseweg van die kant is afgesloten. Dat kost nog eens tien minuten omrijden. Ten slotte gaan aan parkeren en naar nummer 157 lopen nog eens vijf minuten verloren. Wellicht ietwat gehaast komt de VdM-Louwes ruim zestig minuten nadat hij gebeld heeft, bij de Zwolseweg 157 aan. Het is dan 21.36 uur, niet echt meer een tijd om een bezoek te brengen. Maar hij heeft nog een probleem. De politie, de Zwolse officier van justitie en de AG uit den Bosch argumenteren allemaal met kracht, en ook overtuigend (zie hoofdstuk 7), dat volgens de stille getuigen de moord kort na 20.36 uur gepleegd

moet zijn. De VdM-Louwes komt die avond te laat voor de moord. Die zal binnen het VdM-scenario een andere dag moeten gebeuren.

De tweede uitweg. De Hoge Raad verruimt de moord-termijn met juridische middelen
De Hoge Raad biedt een tweede, juridische uitweg: Louwes kan op de A28 gebeld hebben en later, in de loop van de avond, zijn moord hebben gepleegd. Daar krijgt hij van de Hoge Raad alle tijd voor.

In zijn cassatiearrest van 22 februari 2005 demonstreert de Hoge Raad zijn vermogen om fijnzinnig te lezen. Hij constateert eerst dat volgens het arrest van het hof Den Bosch ‘het slachtoffer op donderdagavond 23 september 1999 na 20.36 uur om het leven is gebracht’. Hieruit concludeert de Hoge Raad dat ‘het Hof niet een bepaald tijdstip van overlijden heeft vastgesteld, maar heeft geoordeeld dat het slachtoffer van het leven is beroofd op donderdagavond 23 september 1999, na 20.36 uur, en dus een periode van enkele uren heeft geduid waarin het slachtoffer van het leven is beroofd’. En hiermee is de zaak tegen Louwes juridisch rond: Louwes krijgt enkele uren respijt om de moord te plegen. Omdat zo’n moord ‘geen uren vergt’, kan Louwes-van-de-Hoge Raad nog mooi vóór 24 september 00.00 uur in Lelystad thuis komen.⁵⁹

De Hoge Raad maakt zich niet druk over Louwes’ kennis van de file. Louwes kan wat hem betreft gewoon in de file hebben gestaan. Louwes-van-de-Hoge Raad is daardoor wat verlaat. Rijdend via ‘t Harde doet de Louwes-van-de-Hoge-Raad er zo’n vijf minuten langer over om op de Zwolseweg te arriveren. Dat zal tegen 21.41 uur zijn. Voor de Hoge Raad is dat geen probleem. Dat is ruim binnen de periode van enkele extra uren die Louwes-van-de-Hoge Raad voor de moord krijgt toegemeten.

De juridische argumentatie van de Hoge Raad is inderdaad de simpelste en meest simplistische manier om van het File Argument als argument voor Louwes’ onschuld af te komen. Verruim bij decreet de tijdsperiode voor de moord en de angel is uit het File Argument. De Hoge Raad heeft zich ongetwijfeld juridisch keurig aan het arrest van het hof Den Bosch gehouden. Het had zich ook aan de empirische feiten moeten houden. En die feiten verzetten zich tegen het opschuiven van de moord naar een laat tijdstip op de avond. Juridisch staat de Hoge Raad in zijn recht, qua waarheidsvinding staat hij in zijn hemd.

CONCLUSIE

De twee gekozen uitwegen zijn niet te rijmen met de empirische feiten. Van der Meijden laat Louwes met een supersonische snelheid rijden en de Hoge Raad snoert bij decreet de stille getuigen de mond.

Het feit dat Louwes van de file wist, is aldus – na het afvallen van de twee uitwegen – een extreem goede reden om te geloven dat Louwes in de file voor Harderwijk heeft gestaan. Hij moet dan om 20.36 uur vanaf de A28 gebeld hebben. En daarmee is het onmogelijk dat Louwes vlak na 20.36 uur in de buurt van de Zwolseweg in Deventer was. Omdat de stille getuigen de moord tamelijk kort na 20.36 uur vastpinnen, is het dus zeer, zeer waarschijnlijk dat het onschuld-scenario waar is.

Deze conclusie is *alleen gebaseerd* op Louwes' kennis van de file. Er is echter ook ander sterk ontlastend bewijsmateriaal, meer dan doorgaans wordt beseft. Tezamen is het even sterk als het File Argument. Maar er is ook op het eerste gezicht zeer belastend bewijsmateriaal, het DNA van Louwes op de blouse van mevrouw Wittenberg. In het volgende hoofdstuk zal ik argumenteren dat, ondanks de overtuigende eerste indruk en ondanks het geloof van velen in de allesvernietigende bewijskracht van het DNA, het DNA-bewijsmateriaal uiteindelijk neutraal is tussen een vreedzame origine (tijdens het ochtendbezoek) en een gewelddadige origine (in de avond). Het “zegt dus niets” en laat de weegschaal naar geen enkele kant doorslaan.

Maar hoe dan ook moet naast het DNA-materiaal het zeer ontlastende File Argument *altijd* worden meegewogen.

Beginwaarschijnelijkheden voor liefhebbers

De conclusie van het File Argument wordt in feite algemeen aanvaard. Louwes moet van de file geweten hebben. De onenigheid begint over de soort kennis. Heeft hij de kennis, omdat hij in de file heeft gestaan of heeft hij die kennis op een andere manier gekregen? Is het een alibi of niet?

Hoe algemeen aanvaard de conclusie ook is, het argument voor de conclusie is in feite onvolledig. Wat we berekend hebben zijn likelihoods, “omgekeerde waarschijnlijkheden”. We vroegen: *uitgaande van het Gok-scenario* (Louwes gokt) wat is de kans dat hij ware verklaringen over de file aflegt? (Heel, heel klein). En *uitgaande van het Weet-scenario* (Louwes weet

van de file, op welke wijze dan ook), wat is de kans dat hij ware verklaringen over die file aflegt? (Zeer, zeer dicht bij 100%). Maar we willen het *omgekeerde* weten: gegeven dat hij ware verklaringen over de file aflegt, wat is de kans dat hij gokte en wat is de kans dat hij heeft geweten. Om het antwoord op deze vraag te kunnen geven, moeten we ook de beginwaarschijnlijkheden van het Weet-scenario en het Gok-scenario weten. Dat is wat de *regel van Bayes* ons vertelt: om de eindwaarschijnlijkheden te krijgen moet de verhouding van de likelihoods vermenigvuldigd worden met de verhouding van de beginwaarschijnlijkheden.⁶⁰ We kennen de likelihoods. Wat is er over de beginwaarschijnlijkheden bekend?

In 2009 was binnen het strafrecht het percentage vrijspraak ongeveer 9%. In 2010 zou dat 10% zijn geworden. Er zijn ongetwijfeld enkele mensen ten onrechte vrijgesproken, maar zo zijn er ongetwijfeld ook enkele mensen ten onrechte veroordeeld. Laten we er dus van uitgaan dat zo'n 10% van de verdachten onschuldig is, en 90% van de verdachten schuldig. (Een verdere precisie zal niet nodig blijken).⁶¹

In de zaak van Louwes gaat het, zo vertellen rechercheurs je, om een *niet-relatieve* moord. De statistieken die ik van hen heb gekregen, gaan over dit soort moord. In zo'n moordzaak, maar ook in andersoortige moordzaken, proberen de meeste onschuldigen zo goed mogelijk uit te leggen hoe het echt is gegaan, om hun onschuld te bewijzen.⁶² Natuurlijk heb je ook fantasten onder de onschuldigen, die menen met een leugen de politie sneller tot inzicht te kunnen brengen, maar doorgaans gelooft een onschuldige dat hij “alleen maar de waarheid” hoeft te vertellen en dat hij daarna naar huis kan. Dat maakt de kans dat een onschuldige een gokker is, heel gering. Vrijwel alle onschuldige verdachten zullen dus gewoon vertellen wat ze weten. Dat betekent dat zo'n 10% van de verdachten geen gokker is, maar een weter. Dat geeft een beginwaarschijnlijkheid van 10% aan het Weet-scenario.

Hoe zit het met die 90% veroordeelden? Zijn dat allemaal gokkers? Ik ga nu af op wat ik van een twintigtal teamleiders van grote politieonderzoeken en van vele analisten en rechercheurs heb gehoord. Zij pretenderen niet het precies te weten. Dat maakt de percentages rekkelijk, maar hun antwoorden stemmen voor mijn doeleinde voldoende overeen.

Van die 90% veroordeelden is een aanzienlijk percentage bekenners. Teamleiders noemen 50 tot 70%, analisten menen dat dit overdreven is.

Verder is er een groep zwijgers. Die is procentueel de laatste jaren sterk gestegen, maar ook in 1999 had je zwijgers. Daarnaast is er een grote groep verdachten die een “alibi” opgeeft waarvan ze weten dat het alibi nooit getoetst en dus ook nooit weerlegd kan worden. (“Er zit wel bloed op het mes, maar ik was bezig met een diefstal toen iemand binnenkwam en die persoon heeft de moord begaan. Ik verdedigde het slachtoffer nog. Vandaar dat bloed van mij aan het mes. Ik heb geen idee waarom hij de moord heeft gepleegd. Dat heeft hij mij niet verteld. Hij was sowieso niet erg spraakzaam”). Zo’n verdachte *gokt niet*: hij loopt geen enkel risico om weerlegd te worden. Hij is een *schijngokker*.

Wanneer al deze andere groepen (de bekenners, de zwijgers, de schijngokkers) verdisconteerd zijn, blijft er naar het oordeel van alle politiemensen die ik gesproken heb, maar een klein percentage echte gokkers over (10 tot 20% van alle verdachten). Het risico van echt gokken blijkt inderdaad hoog. De meesten vallen volgens de rechercheurs die ik sprak, door de mand. En schuldige verdachten lopen niet graag dat risico. Ze verkiezen een schijnalibi zodat ze iets kunnen zeggen maar geen risico lopen om op een leugen betrappt te worden. De beginwaarschijnlijkheid van het Gokscenario ligt daarmee in de buurt van 10 tot 20%, iets maar niet veel beter dan de beginwaarschijnlijkheid van het Weetscenario (zo’n 10%).

Omdat de likelihoods van het Weetscenario en het Gokscenario zo ver uiteen lopen (bijna 1 tegenover 1/297.140) is dit kleine verschil in hun beginwaarschijnlijkheden volstrekt onbelangrijk. Zelfs als alle 90% van de verdachten echt zou gokken en de beginwaarschijnlijkheid van het Gokscenario 90% zou zijn, zou het verschil in beginwaarschijnlijkheden (10% tegen 90%) in het niet vallen vergeleken bij het immense verschil tussen de likelihoods van het Weetscenario en het Gokscenario. We mogen dus, ook zonder precieze kennis van de beginwaarschijnlijkheden, ervanuit gaan dat de *eind*waarschijnlijkheid van het Weetscenario heel, heel veel groter is dan die van het Gokscenario.

Zelfs wanneer we, om het OM ter wille te zijn, uitgaan van 9 gokkende verdachten tegen 1 wetende verdachte, dan is de eindwaarschijnlijkheid van het Weetscenario nog steeds zo’n 29.714 keer zo groot als de eindwaarschijnlijkheid van het Gokscenario. Dit komt neer op een eindwaarschijnlijkheid van het Weetscenario van 0,9999. Afgerond dan.

En we hebben gezien dat volgens dat scenario Louwes weet omdat hij in de file heeft gestaan. Dus ook in termen van *eindwaarschijnlijkheden* is het overweldigend waarschijnlijk dat Louwes om 20.10 uur in de file bij Harderwijk stond en om 20.36 uur vanaf de A28 naar Deventer heeft gebeld.

AG ARNHEM	<p>'De verklaring van heer Louwes [over de file] stemt niet overeen met de verkregen verkeersinformatie'.⁶³</p> <p>→ Maar het breedtetransport van ongeveer 20.00 uur was aan het OM bekend. De politie had op basis van het proces-verbaal van Hiemstra geconcludeerd dat er op die tijd in de buurt van Harderwijk een file heeft gestaan.</p>
AG DEN BOSCH	<p>'Ten bewijze dat verdachte wel degelijk omstreeks 20.30 uur in de buurt van 't Harde reed, verklaart verdachte over file aldaar'.⁶⁴</p> <p>→ Maar Louwes heeft voor het hof in Den Bosch nog expliciet gezegd dat hij belde tussen Harderwijk en 't Harde.</p>
AG DEN BOSCH	<p>'Dit zegt natuurlijk niets, nu de file op de radio is gemeld'.⁶⁵</p> <p>→ Maar die file van 20.10 uur was niet op de radio gemeld. Er was om 21.03 uur een melding van een file van 21.00 uur die om 21.37 uur werd afgemeld.</p>

